

“หลอก” และ “หลอน”: อำนาจแห่งการถูกจ้องมองของ (ผี) ผู้หญิง
ในภาพยนตร์ไทย เรื่อง ปอบ หวิด สยอง (2544)

“Spoof” and “Haunt” :

The Power of Being Gazed (upon) by Female (Ghosts)
in The Film, Body Jumper (2001)

ธนวัฒน์ ปัญญานันท์¹

ชลาริป วสุวัต²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอำนาจแห่งการถูกจ้องมอง (จากการอนุญาตให้มอง) ของ (ผี) ผู้หญิง เพื่ออธิบายปฏิบัติการของการถูกจ้องมองว่า ผีผู้หญิงไทยไม่ได้เป็นวัตถุทางเพศอันนิ่งเฉยในฐานะผู้ถูกกระทำ แต่กลับเป็นภาพสะท้อนของผู้กระทำอย่างมีเล่ห์เหลี่ยม อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นมิติของการฉกฉวยโอกาสด้วยการทำให้เชื่อว่าตนเป็นเหยื่อ แท้จริงแล้วผู้หญิงเห็นช่องทางจากคุณค่าในตัวเอง โดยเธอไม่ได้เป็นเหยื่อทางเพศอย่างที่คิด แต่พวกเธอใช้อำนาจจากเรือนร่างความปรารถนา จากวาทกรรมความงามมาใช้เป็นทุนทางวัฒนธรรมในการแสวงหาผลประโยชน์ โดยใช้แนวความคิดมายาคติความงาม และ Male Fear ประกอบกับกระบวนการ “หลอก” และ “หลอน” เป็นข้อสนับสนุน ในการศึกษาภาพยนตร์ผีไทย เรื่อง ปอบ หวิด สยอง (2544) ผลการศึกษาพบว่า การ “หลอก” ของผีมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) การหลอกหลอนโดยผีจะปรากฏเรือนร่างอันอัปลักษณ์น่าเกลียดน่ากลัว เพื่อทำให้คนตกใจกลัว และ 2) การหลอกหลอนโดยผีจะเลือกปรากฏร่างตามมายาคติความงามเพื่อให้ผู้พบเห็นเกิดความลุ่มหลง เพื่อหลอกล่อเหยื่อ การปรากฏร่างของผีผู้หญิงนั้นสะท้อนให้เห็นว่า 1) ภาพยนตร์ผลิตซ้ำความหมายของผีในฐานะสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์

¹ธนวัฒน์ ปัญญานันท์ (ศศ.ม. วัฒนธรรมศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2559)

²อาจารย์ ดร.ชลาริป วสุวัต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

และภาวะไร้ตัวตน ดังนั้น “ความเป็นผี” จึงมีความแปรผันทั้งตัวตน พื้นที่ และเวลา

2) ความงามและเรือนร่าง คือ อำนาจของผู้หญิง ส่วนหนึ่งมาคาดคิดความงามของผู้หญิง ถูกสร้างมาเพื่อตอบสนองความปรารถนาของผู้ชาย แต่ในทางกลับกัน หากผู้หญิงตระหนักรู้ถึงอำนาจของความงาม ผู้หญิงสามารถฉกฉวยโอกาสจากความลุ่มหลงของผู้ชาย เพื่อแสวงหาผลกำไรได้ทุกยุคสมัย โดยเฉพาะในโลกของทุนนิยม ที่มีอาศัยเรือนร่างของผู้หญิงในการโฆษณาสินค้า 3) การใช้ผู้หญิงเป็นเหยื่อในการล่อลวงผู้ชายมาเพื่อฆ่าเป็นส่วนหนึ่งเป็นภาพสะท้อนแนวคิดเรื่อง ความหวาดกลัวต่ออำนาจของสตรี เรือนร่างสตรีและความสามารถทางร่างกายของสตรี 4) การ “หลอก” คือ อำนาจใครเป็นผู้ “หลอก” ผู้นั้นก็จะมีอำนาจเหนือผู้ถูก “หลอก” ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่ผีเท่านั้นที่มีอำนาจดังกล่าวมนุษย์สามารถใช้อำนาจนี้ได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผีจึงไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัวที่สุด แต่ภาพความอัปยศอดสยของผีเป็นสิ่งประกอบสร้างที่ทำให้เชื่อว่าผีมีความน่ากลัว จากการศึกษาเผยให้เห็นว่า ผู้ครอบครองอำนาจแห่งการ “หลอก” ได้คือ ผู้ที่น่ากลัวที่สุด

Abstract

This article aims to study the power of being gazed by a female (ghost). It explains the practice of the gaze that female (ghost) are not objects. But insidiously they are the presentations of the active and reflects the dimensions of the opportunism. Actually, the female is aware of the value in itself, so they have used the female body, the beauty myth, to profit their desires. The study was conducted with the applications of The Beauty Myth, Male Fear and the process of “spook” and “haunt” which is studied through the Thai film. It was found that a ghost has 2 ways to transform and daunt humans. There are 1) to haunting, they will appear in an ugly form to scare humans and 2) to spook, they will transform into an alternative woman to spellbound humans. The appearance of the female ghost in the film reflects that 1) thai ghost films are reproducing the ghost’s abilities, ambiguity, and domain

2) the beauty myth and the female body are the driving force for desire
3) the infliction of men by using the female body is a concept representing male fear 4) spoof and haunt are the abilities that the doers (ghosts) used upon their victims. Not only ghosts could spoof and haunt, but so humans as well. Therefore, ghosts may not be the most threatening, but the film reveals that whoever has the ability to spoof and haunt, that person is the most alarming.

บทนำ

ภาพยนตร์ผีไทย เป็นตัวบทหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาระบบความเชื่อและมิติต่างๆ ของความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย เนื่องจากเป็นภาพยนตร์ประเภทหนึ่งที่ถูกสร้างมาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคแรกเริ่มของภาพยนตร์ไทยจวบจนถึงปัจจุบันนี้ ความอยู่ยงของภาพยนตร์ผีนั่น ไม่ได้ถูกแซ่แข่งให้กลายเป็นสิ่งที่หุดยิ่ง แต่ภาพยนตร์ผีกลับมีชีวิตชีวาสำหรับการศึกษา เพราะเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความเคลื่อนไหวของทั้งตัวผี และการเล่าเรื่องภายใต้บริบทนอกจอภาพยนตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความอิทธิพลเหลือของคนในสังคมที่มีความเจริญรุดหน้าไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งความเชื่อเรื่องผีถูกพยายามทำให้เป็นเรื่องงมงายขาดเหตุผล “ปัญญาชนที่เขียนตำราเรียนในสมัยรัชการที่ 6 ถึงกับสอนเด็กไทยให้เลิกเชื่อไสย ซึ่งเรียกเสียใหม่ว่า ความงมงาย เช่น เลิกเชื่อผีสงนางไม้หรือเลิกทำพิธีไสยต่างๆ” (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2557, น.137) แต่ลัทธิตรรกะ เหตุผล และวิทยาศาสตร์ ก็ไม่สามารถขับไล่ผีออกไปจากสังคมได้ เพราะความยึดหยุ่นและการปรับตัวของผีสามารถทำให้ผี “หลอก” และ “หลอน” สังคมได้ทุกยุคสมัย

การหลอกของผีนั่น ไม่ได้เป็นเพียงการหวนกลับมาจากโลกแห่งความตายเพื่อ “ปรากฏ” ในรูปแบบต่างๆ ให้คนรู้สึกตกใจกลัวเท่านั้น แต่การปรากฏตัวของผีในรูปแบบต่างๆ มีเหตุผลเสมอ ดังนั้น โลกของผีจึงไม่เพียงแต่เป็นเรื่องไร้สาระ แต่เต็มไปด้วยตรรกะแบบผีและพุทธในสังคมไทย เพราะ “ในวัฒนธรรมไทย ผู้กำกับกฎเกณฑ์ทางสังคมเหล่านี้ คือ ผี” (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2541, น.23) ดังนั้น ในมิติหนึ่ง ผีทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางสังคมอย่างหลากหลาย เช่น การใช้ผี

เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับอำนาจรัฐและอำนาจอื่น (เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว, 2560) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนสังเกตเห็นถึงกระบวนการ “หลอก” ของผี ที่ใช้และถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจให้กับผู้กุมอำนาจแห่งการ “หลอก” ทำให้กลายเป็นความ “หลอน” ทางสังคม

อนึ่ง ภาพยนตร์ผีไทยส่วนใหญ่มักเป็นผีผู้หญิง อำนาจการหลอกหลอนดังกล่าวส่วนหนึ่งจึงเป็นอำนาจของผู้หญิงที่ใช้มายาคติความงามและเรือนร่างของเพศหญิงมาเป็นเครื่องมือในการ “หลอก” ล่อเหยื่อ เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนเองต้องการ ตัวบทที่คัดเลือกมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความน่าสนใจอย่างมากในเรื่องอำนาจแห่งการถูกจ้องมอง (จากการอนุญาตให้มอง) ของ (ผี) ผู้หญิง เพื่อเผยให้เห็นว่า แท้จริงแล้วผู้หญิงไม่ได้เป็นเหยื่อแห่งการถูกจ้องมอง แต่เธอกลับเป็นผู้กุมอำนาจในการ “หลอก” (จากการอนุญาตให้มอง) ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงการท้าทายอำนาจของทุนนิยมปิตาธิปไตยที่ใช้เรือนร่างหญิง เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลกำไร

วัตถุประสงค์

ศึกษาอำนาจแห่งการถูกจ้องมอง (จากการอนุญาตให้มอง) ของ (ผี) ผู้หญิงในโลกทุนนิยมผ่านภาพยนตร์ผีไทย

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดมายาคติความงาม

Naomi Wolf (1997) กล่าวว่า “ความงาม คือ การถูกครอบงำและการกดขี่ผู้หญิง ดังนั้น ผู้หญิงที่อยู่ภายใต้อุดมคติความงาม ก็เท่ากับว่าเธอกำลังตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์ปิตาธิปไตย และระบบทุนนิยม” นั่นเท่ากับว่า ความงามถูกประกอบสร้างมาเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของผู้ชายและระบบทุนนิยม ผู้หญิงงามตามอุดมคติแห่งยุคสมัยมักเป็นที่หมายปองของผู้ชาย ซึ่งความงามตามยุคสมัยมักถูกกำหนดขึ้นโดยผู้ผลิตในระบบทุนนิยมเพื่อต้องการให้ผู้หญิงบริโภคให้ได้มาซึ่งความงาม กมลทิพย์ จิงเลิศศิริ (2558) ชี้ให้เห็นอิทธิพลของสื่อโฆษณากับความงามในสังคมไทยว่ามีการประกอบสร้างภาพความหมายของความงามทั้งจากการใช้ภาพและถ้อยคำ

อันเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ รูปร่างผอมเพรียว ความอ่อนเยาว์ ผิวขาว กระจ่างใส และผมนุ่มสลวย

อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงผู้หญิงเท่านั้นที่ปรารถนาความงาม ผู้ชายก็ปรารถนา ที่ความงามเช่นเดียวกัน ดังนั้น ความงามจึงไม่เพียงแต่เป็นอุดมการณ์ที่อยู่ในฐานะ ผู้กดขี่ แต่ผู้ที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ดังกล่าวก็ใช้กลไกแห่งมายาในการสร้างอำนาจ ของตนเองเช่นเดียวกัน การใช้แนวคิดมายาคติความงามมาอธิบายความเปลี่ยนแปลง ของฟีบอบที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง จะช่วยให้เข้าใจ การต่อรอง ของผีโดยการให้ความงามเป็นเครื่องมือ ซึ่งความงามดังกล่าวนำมาซึ่งอันตรายที่สะท้อน ความหวาดกลัวของเพศชาย

2. แนวคิด Male Fear

แนวคิดเรื่องความหวาดกลัวของผู้ชายในที่นี้ หมายถึง ความหวาดกลัวต่อสตรีเพศ มีงานหลายชิ้นที่ทบทวนแนวคิดดังกล่าว โดยศึกษาผ่านตำนานเรื่องเล่าและวัฒนธรรม มวลชนที่เล่าเรื่องเกี่ยวกับอวัยวะเพศหญิงที่มีฟันซ่อนอยู่ ได้แก่ Verrier Elwin (1943) ศึกษาเรื่อง The Vagina dentate legend โดยได้รวบรวมเรื่องเล่าต่างๆ ของ Vagina dentate ที่ปรากฏในพื้นที่ต่างๆ และชี้ให้เห็นว่าเรื่องเล่าดังกล่าวสื่อให้เห็นถึง ความหวาดกลัวที่มาจากจิตไร้สำนึกของบุรุษเพศที่มีต่ออวัยวะเพศหญิงที่มีฟัน ซึ่งความหวาดกลัวนี้มีอยู่มาอย่างยาวนานผ่านเรื่องเล่าในลักษณะดังกล่าว ซึ่งถูกค้นพบ ในหลายพื้นที่ทั่วโลก Benjamin Beit-Hallahmi (1985) ศึกษาเรื่อง Dangers of the vagina ชี้ให้เห็นในทำนองเดียวกันว่า ตำนาน ความเชื่อ และวรรณกรรมเหล่านี้แสดงถึง men's fear of female genitals กล่าวคือ เป็นหลักฐานและคติชนที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ชายไม่ได้จินตนาการต่ออวัยวะเพศหญิงในฐานะสิ่งสร้างความสุขเท่านั้น แต่ยังหมายถึงความอันตรายด้วย Penelope Dane (2015) ศึกษาเรื่อง Vagina dentate ว่าเป็นสัญลักษณ์ของความกลัวในทางจิตวิทยาและวัฒนธรรม และ Laura Linneman (2010) ได้ศึกษาภาพยนตร์เรื่อง Vagina Dentata หรือ Teeth (2007) ใช้ชื่อภาษาไทย ว่า กลีบเขมือบ ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวนี้ เป็นการนำเอาตำนานเรื่องเล่าที่มีอยู่แล้ว ในอดีตมาสร้างใหม่ โดยชี้ให้เห็นว่า อวัยวะเพศของผู้หญิงมีอำนาจและทรงพลัง โดยเป็นพลังที่ต่อรองกับอำนาจของเพศชายที่มองอวัยวะเพศของตนเองว่าเป็นสิ่งที่มีอำนาจและเป็นผู้กระทำหรือเป็น “เจ้าโลก” ความหวาดกลัวดังกล่าวนี้ เป็นความหวาดกลัวที่เผยให้เห็นความอ่อนแอของเพศชายที่มีความกังวลใจ ของการถูกตัดอวัยวะ (castration anxiety)

นอกจากงานศึกษาเกี่ยวกับ Vagina dentate ที่ช่วยอธิบาย Male Fear แล้ว ยังมีงานศึกษาที่เกี่ยวกับการจ้องมองและสัตว์ประหลาดในสื่อมวลชนของผู้หญิงว่า การที่สัตว์ประหลาดเหล่านี้เหมือนและกัดกินผู้ชาย คือภาพสะท้อนการจ้องมองของผู้หญิงที่กำลังเสพยาทำหายและทำลายล้างอำนาจของเพศชาย และในทิศทางตรงกันข้าม ก็แสดงให้เห็นถึงความหวาดกลัวของผู้ชายที่มีต่อสัตว์ประหลาดเหล่านั้น ได้แก่ งานศึกษาของ Linda Williams (2002)

การใช้แนวคิด Male Fear กอปรกับแนวคิดมายาคติความงาม จะช่วยสร้างความเข้าใจและชี้ให้เห็นว่า การศึกษาผีไทยมีความซับซ้อนมากกว่าผู้ถูกกระทำหรือถูกจ้องมอง แต่เป็นเล่ห์เหลี่ยมในฐานะผู้กระทำโดยการอนุญาตให้มองเพื่อได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ ซึ่งเธอได้ทบทวนตรวจสอบเรือนร่างของตนเองแล้ว

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “หลอก” “หลอน” ว่าด้วยอำนาจแห่งการถูกจ้องมอง (จากการอนุญาตให้มอง) ของ (ผี) ผู้หญิง” ศึกษาผ่านภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง (2544) เป็นหลัก ซึ่งผู้ศึกษาเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นภาพยนตร์ที่เห็นภาพได้ชัดเจนที่สุด การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดมายาคติความงาม และ Male Fear กอปรกับกระบวนการ “หลอก” และ “หลอน” มาเป็นข้อสนับสนุนในการศึกษาอำนาจแห่งการถูกจ้องมอง (จากการอนุญาตให้มอง) ของ (ผี) ผู้หญิง และศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

เรื่องย่อภาพยนตร์

ปอบ หวิด สยอง เปิดเรื่องด้วยฉากพิธีกรรมการจับผีปอบในชนบทอีสานแห่งหนึ่ง และสิ้นสุดพิธีกรรมด้วยการจับผีปอบลงหม้อดินเผาแล้วนำไปถ่วงน้ำในบ่อ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในอดีต หลังจากนั้นเป็นการเล่าเรื่องในยุคร่วมสมัยผ่านนักศึกษากลุ่มหนึ่งที่เดินทางไปพัฒนาชนบทในหมู่บ้านดังกล่าว ในคืนหนึ่งเมื่อกลุ่มนักศึกษาชายจับกลุ่มแอบดู เกิร์ล นักศึกษาสาวสวยอาบน้ำในคลอง พวกเขาได้พลัดตกลงไปในบ่อน้ำ ส่งผลทำให้หม้อดินเผาแตก ผีปอบจึงหลุดเข้าสิง เกิร์ล และนี่ก็เป็นจุดเริ่มต้นที่น่าพาผีปอบกลับเข้ามาในเมืองด้วย ในระหว่างนั้น มีผู้ชายล้มป่วยและเสียชีวิตด้วยอาการประหลาด คือ อาการตับหาย ซึ่งไม่ทราบสาเหตุได้ ด้วยความที่คนในเมืองไม่เชื่อเรื่องผีปอบและการปรับตัวของผีปอบด้วยการเลือกสิงสาวสวย แต่ ทอม

ผู้ซึ่งตั้งสติได้และสามารถมองเห็นผ่านฉากหน้าของความงามดังกล่าว ทำให้เขาหวนกลับไปนึกถึงคำบอกเล่าของลุงในหมู่บ้านเรื่องผีปอบจึงสามารถชักนำเพื่อน ๆ ได้ในที่สุด และผีปอบก็ถูกจับโดยหมอผีและนักศึกษากลุ่มเดิมแต่ด้วยพิธีกรรมแบบใหม่ คือ การจับผีปอบอัดลงในแผ่นซีดี ซีดีแผ่นดังกล่าวถูกนำไปวางขายในแผงลอยผดึกกฎหมาย และฉากสุดท้าย คือ ฉากจับกุมการค้าขายแผ่นผีซีดีเถื่อนนั้น

ผลการวิจัย/ สรุปผลการวิจัยเป็นกรอบแนวคิดเชิงมนทัศน์

ผีปอบกับสภาวะไร้ตัวตน

ความเชื่อเรื่องผีตั้งอยู่บนฐานของอำนาจเหนือธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือกว่ามนุษย์ มีความแปรผันด้านพื้นที่และเวลา (เสฐียรโกเศศ, 2539) (มาลา คำจันทร์, 2544) (รอบทิศ ไวยสุศรี, 2558) หรือแม้แต่วัฒนธรรมเอง

ผีปอบตามความเข้าใจของคนในสังคมไทยนั้น “เป็นผีของคนทางภาคอีสาน” (เสฐียรโกเศศ, 2515, น. 265-268) มีลักษณะใกล้เคียงกับ ผีกะ ทางภาคเหนือ (ส.พรายน้อย, 2552, น. 51) เช่นเดียวกันนั้น ธนิกิต (2547, น. 70-72) ได้อธิบายว่า “ผีปอบเป็นผีร้ายมีนิวาสสถานแถวๆ ชนบท มีนิสัยเกลียดคร้าน ทำให้ (เมื่อเวลาหิว เพราะความอดอยาก) ผีปอบจะต้องเข้าสิงร่างคน (ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย) เพื่อกินตับไตไส้พุงของผู้ที่ถูกสิงร่าง” การปราบผีปอบนั้น ต้องอาศัยหมอผีหรือหมอเทวดา คนมีอาคม และพระสงฆ์ ด้วยวิธีใดๆ ได้แก่ การไล่ด้วยคาถา การสาดด้วยน้ำมัน การใส่สายสิญจน์มัดและการสาดด้วยข้าวสารเสก ไปจนถึงขั้นรุนแรงด้วยการหวดด้วยหวายอาคม เป็นต้น ลักษณะของผีปอบตามความเข้าใจเช่นนี้เป็นลักษณะทั่วไปที่รู้จัก และพบเห็นทั้งจากเรื่องเล่าและสื่อต่างๆ

ความหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ผีปอบถูกเลือกมาอธิบายในภาพยนตร์เป็นจำนวนมาก คือ สภาวะไร้ตัวตนหรือการเป็นผีสิง ความหมายนี้ถูกนำมาใช้เล่นกับความไม่รู้ (Unknown) ว่าใครกันแน่เป็นผี ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ ภาพยนตร์เรื่อง ปอบหน้าปลวก (2557) นอกจากนี้ ผีปอบยังถูกอุปมาให้กลายเป็นเชื้อโรคบางชนิดได้ เช่น โรคเอดส์ เป็นต้น (กำจร หลุยยะพงศ์, 2556) สภาวะไร้ตัวตนของผีจึงกลายเป็นอำนาจจากความไม่รู้ ผู้ที่กลายเป็นผีจึงสามารถปกปิด หลอกลวง และหลอกหลอนคนได้เสมอมา

ดังนั้น ภาพยนตร์ผีจึงเป็นแหล่งดำรงรักษาวัฒนธรรมของผีที่ทิ้งผลิดซ้ำ ปรับแปลง และถ่ายทอดอำนาจของผีให้เห็นเป็นรูปธรรม จากการ “หลอก” ด้วยภาพของความน่าเกลียดน่ากลัว และภัยของความงามที่มาพร้อมกับความรู้ เพราะผีมีอำนาจในการกำหนดชะตากรรมของมนุษย์

การตีความผีปอบในภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง

ภาพยนตร์ผีแต่ละเรื่องได้นำเสนอภาพของผีปอบที่แตกต่างกันออกไปตามความต้องการในการสื่อความหมายผีปอบและการเล่าเรื่อง ความแตกต่างหลากหลายชี้ให้เห็นว่า ภาพยนตร์ผีมีการประกอบสร้างผีโดยการนำเอาลักษณะหลวมๆ ของผีในสังคมไทยมาปรับใช้และเล่าเรื่องใหม่ในภาพยนตร์ จิวิติ วิไลลอย (2559) ชี้ให้เห็นว่า มีการประกอบสร้างความหมายผีในละครโทรทัศน์ไทย จากผีที่ไร้ตัวตนมาสู่การปรากฏตัวอย่างเป็นรูปธรรม

ผีปอบที่ถูกประกอบสร้างในภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง มีการตีความผีปอบใหม่จากเดิมที่ผีปอบมักจะเป็นผีผู้หญิงแก่ ท่าทางลึกลับ แต่งตัวโหด ผมหงอก กลายมาเป็นผู้หญิงสาวเซ็กซี่ หน้าตาสวย การที่ผีปอบเลือกสิงร่างของผู้หญิงสาวสวยนั้นส่วนหนึ่งเพราะผีปอบต้องการใช้ร่างกายอ่อนเยาว์ที่มาพร้อมกับความสวยงามของผู้หญิงให้เป็นเหยื่อ หรือวัตถุทางเพศเอาไว้ล่อลวงผู้ชาย จากคำที่ผีปอบพูดเมื่อเข้าสิงเด็กสาวมหาวิทยาลัยในครั้งแรก หลังจากที่ออกมาจากหม้อดิน ผีปอบก็มองหน้าอกของเธอถึงกับกล่าวออกมาว่า “โห เด็กสมัยนี้โตไวจัง” กรณีนี้ทำให้เห็นได้ว่า ร่างกายของผู้หญิงสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการดึงดูดเพศตรงข้ามได้ จนทำให้ผีปอบหันมาใช้กลวิธีในการเลือกเข้าสิงผู้หญิงสาวสวยแทนที่จะเป็นคนแก่

นอกจากนี้ ปอบ หวิด สยอง ยังแสดงให้เห็นว่า ผีปอบเป็นผีที่มีความคิด ความฉลาดด้วย เพราะนอกจากผีปอบจะสามารถเลือกสิงร่างผู้หญิงสาวสวยแล้ว ผีปอบยังรู้จักการปลอมตัวเพื่อ “หลอก” ล่อเหยื่ออีกหลายวิธี เช่น ปลอมตัวเป็นพนักงานเซเว่น พนักงานส่งพิซซ่า พนักงานมัสทิน และสวมชุดมาสคอต (Mascot) เคโรโระ การปลอมตัวนี้ส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นมิติของพื้นที่และเวลาผ่านสัญลักษณ์ของบริการแบบ Delivery ว่า ผีมีความลื่นไหลของเวลา (time) สถานที่ (space) และเรือนร่าง (body) ผีจึงสามารถปรากฏตัวได้ทุกที่ทุกเวลาและหลายรูปแบบ ความสามารถของผีเหล่านี้เป็นสิ่งที่เหนือการควบคุมของมนุษย์ มนุษย์จึงหวาดกลัวต่ออำนาจของผี

อำนาจแห่ง “หลอก” และ “หลอน”

ความหมายของคำว่า “หลอก” ของผีในภาพยนตร์มิใช่แค่เพียงการที่ผีหลอกคนให้กลัว แต่รวมไปถึงการหลอกให้เชื่อ ซึ่งการหลอกทั้งสองรูปแบบนี้ เป็นความสามารถที่กระทำได้ทั้งผีและคน เนื่องจากผีมีร่างกายที่น่าเกลียดน่ากลัว ผิดมนุษย์ธรรมดาสามารถล่องหนหายตัว ปรากฏตัวที่ไหนก็ได้ สิ่งเหล่านี้สามารถทำให้มนุษย์รู้สึกตกใจกลัวได้ ซึ่งตรงกับความหมายของคำว่า หลอก ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 คือ ทำให้ตกใจ เช่น ผีหลอก เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์ประกอบสร้างภาพผีที่มีรูปร่างหน้าตาน่าเกลียดน่ากลัวเพื่อทำให้ทั้งคนดู และตัวละครที่เป็นมนุษย์รู้สึกตกใจกลัว

อย่างไรก็ตาม คำว่า หลอก มีมากกว่าหนึ่งความหมาย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 กล่าวถึงความหมายอย่างที่สองว่า หลอก คือ ทำให้เข้าใจผิด สำคัญผิด เช่น หลอกขายของปลอม เป็นต้น ความหมายที่สองนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากผีเป็นผู้กระทำ คือ ผีหลอกลงมนุษย์ ภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่ารู้จักกลไกการหลอกทั้งสองนี้ ผีจึงสามารถหลอกมนุษย์ได้โดยการหลอกล่อหรือหลอกให้หลงเชื่อ ในภาพยนตร์เรื่อง บ้านผีปอบ ผีหลอกล่อคนด้วยการแกล้งร้องไห้ ซ้ำใจ ให้คนเห็นใจเพื่อหลอกกินคน ภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง มีเพลงประกอบภาพยนตร์ชื่อเพลงว่า ปอบ หวิด สยอง เผยให้เห็นถึงแนวคิดการ “หลอก” ด้วยการใช้เรือนร่างของผู้หญิงมีเนื้อเพลงดังนี้

“สวยเซ็กซี่ จะตาย ออกสาว ขาวขาว แต่งสวย ไว้ใช้ล่อ ผู้ชาย เอามา ล้วง ตับ สวยเซ็กซี่ จะตาย แต่รู้มัยค่าใช้จ่าย ม้ามเซียงจี๋ บ้ายบาย ถ้าคุณ เผลอ หลับ อยากลองก็มา ไม่ต้องแบกรัก มาให้ วุ่นวาย แค่อายเสียตาย ตับไต ปอดกิน แลก มา แลกกันซะรับเหมาหมด มามามา ไม่ต้องอาย ... โถ่ช่วย สิ้นดี เพื่อนกลายเป็นผี จ้องกิน เครื่องในปอบมัน ได้ใจ เล่นตบ กระเพาะ หัว ใจ ต่อมหมวกไต ซะจนหมดสิ้น กินพวกเดียวกัน”

เนื้อเพลงถูกแต่งสำหรับภาพยนตร์เรื่องนี้โดยเฉพาะ เนื้อหาของเพลงเน้นย้ำให้เห็นการประกอบสร้าง “ความเป็นผีผู้หญิง” ในภาพยนตร์ว่า ผีผู้หญิงสามารถใช้ความเป็นผู้หญิงของตนเองในการหลอกล่อผู้ชายให้ตกเป็นเหยื่อได้ ดังนั้นการหลอกของผีจึงมีความหมายที่ซับซ้อนและเต็มไปด้วยมายาคติอันหลากหลาย นอกจากมายาคติของ “ร่างผี” ที่มีความน่าเกลียดน่ากลัว แต่ยังหมายถึงมายาคติความงามจากการเก็บซ่อนความชั่วร้ายไว้ภายใต้รูปร่างที่สวยงามของผู้หญิงสาว ประเด็นดังกล่าวยังสะท้อนคุณค่าและมายาคติความดีและความงามในสังคมปัจจุบัน

ทำให้ภาพความสวยงามว่าเป็นความดี ฉากที่ตัวละครชายชื่อ วู พา เกิร์ล ผู้หญิงที่ถูก
ฉีบอบลงไปในห้อง แต่ด้วยความลุ่มหลงในความสวยงามของเรือนร่างหญิงสาว เขาจึง
ปฏิเสธที่จะเชื่อว่าเธอเป็นฉีบอบหลังจากที่เพื่อนของเขาพยายามเตือนเขาหลายรอบ

ทอม: “โอ้ วู มีงอยู่ที่ไหนวะ? กูมีเรื่องสำคัญจะคุยกับมึง”

วู: “เฮ้ย! อะไรมันก็ไม่สำคัญเท่ากับผู้หญิงที่มันอยู่ตรงหน้ากูหรอเว้ย” และเขาก็
ปิดโทรศัพท์มือถือ

เมื่อเพื่อนพยายามติดต่อเขาอีกรอบเขากลับตอบว่าเพื่อนว่า “กู อุตสาห์ปิดมือถือ
มึงยังเสือกโทรมาเบอร์บ้านกูอีกหรอ เอ้า! มีอะไรก็ว่ามา?”

ทอม: “กูสงสัยว่า เกิร์ล เขาถูกฉีบอบเข้า” แต่เขากลับทำท่าทางดีใจด้วย
ความที่นกระหายแล้วตอบว่า “งั้นตอนนี้กูก็อยู่กับฉีบอบสิวะ” พร้อมทั้งหัวเราะชอบใจ

ทอม: “นี่เรื่องซีเรียสนะโว้ย! ถ้ามึงไม่อยากเป็นแบบ วิสัน (ผู้ชายที่ตายไป
ก่อนหน้านี้ด้วยอาการตับหาย) มีงออกมาเดี๋ยวนี้เลย” นอกจากนี้ วู ยังต่อว่ากลับป๊าวว่า
“บ้า” ที่คิดอย่างนั้น หรือแม้แต่ตัวละครอาจารย์ในมหาวิทยาลัยก็ยังตกเป็นเหยื่อ
ของมายาคติความงามอีกเช่นกัน อาการหลงในมายาคติดังกล่าว ยังปรากฏให้เห็น
ในผู้ชายอีกหลายๆ คนจนถูกฉีบอบกินตับด้วย

ความลุ่มหลงนี้ สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ทางความคิดของคนในปัจจุบันว่า
กำลังตกอยู่ในมายาคติความงามโดยปราศจากการคิดไตร่ตรอง ชูติมา ประกาศวุฒิสาร
(2559, น. 254-264) กล่าวถึง มายาคติความงามในภาพยนตร์ เรื่อง สวยลากไส้ (2550)
เอาไว้ว่า ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวได้ประชดประชันเสียดสี และสะท้อนภาพ
ของสังคมทุนนิยมที่ให้คุณค่ากับวัตถุและความงามว่า ภายใต้ความสวยงามภายนอก
ยังซ่อนความวิปริตผิดปกติของคนในสังคมทุนนิยมเอาไว้ด้วย หรือแม้ผีจะน่ากลัว
แต่สิ่งที่น่ากลัวกว่าผี คือ การตกเป็นทาสของมายาคติความงามและวัตถุนิยม
จากคำอธิบายของ ชูติมา ทำให้เห็นถึงมิติการประกอบสร้างผีผู้หญิงด้วยการ
ตีความหมายของ “ผีหลอก” มาใช้ว่า เป็นภาพสะท้อนของสังคมอุดมความงาม
จากการเลือกใช้ร่างกายความสวยงามมาหลอกและผู้ถูกหลอก คือ ผู้บริโภคความงาม
การเลือกใช้ร่างกายของผู้หญิงให้เป็นเหยื่อในการถูกจ้องมองเป็นการสะท้อนภาพ
ของสังคมปิตาธิปไตย แต่ในขณะเดียวกัน ความตายของผู้ชายจากการจ้องมอง
และความลุ่มหลงก็แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเฟมินิสต์ ว่าด้วยอำนาจสตรีในการทำลายล้าง
บุรุษ

การจัดการฝึกอบรมจบลงด้วยการจับความน่ากลัวอันไร้ตัวตนดังกล่าวไว้ในแผ่นซีดี แต่ซีดีแผ่นนี้กลับถูกนำมาขายที่แผงลอยริมถนนในนามของ “แผ่นซีดีเตือน” ภาพยนตร์ฉายให้เห็นว่า ผียังถูกอุปถัมภ์ถึงความปลอดภัย ความดิบเถื่อน ไม่อยู่ในการควบคุมของกฎหมายใดๆ ในสังคม เพราะแม้เรื่องราวการอาละวาดของผีปอบในภาพยนตร์จะยุติลง แต่สิ่งที่น่ากลัวกว่านั้นไม่ได้จบลงตามไปด้วย (หรือแท้จริงแล้วสิ่งที่น่ากลัวที่สุดอาจไม่ใช่ผี) แผ่นซีดีซึ่งปอบนั้นเป็นเสมือนการวิพากษ์เสียดสีสังคมแห่งการหลอกลวงปลอมแปลง อันเป็นสังคมที่แสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบด้วยการ “หลอก ล้อ เลียนแบบ”

การ “หลอก” เป็นวิธีคิดที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานาน เพราะผีบางประเภทก็ใช้กลวิธีการ “หลอก” ล่อเหยื่อ เช่น ผีนางตานี หรือนางตานี เป็นต้น (โรม บุนนาค, 2554, น.120-125) อธิบายว่า ผีนางตานีเป็นผู้หญิง สิ่งสถิตอยู่ในต้นกล้วยตานี และต้องเป็นกล้วยตานีตายพราย ผีนางตานีนี้นั้นมีรูปร่างหน้าตาสวยงาม ชอบล่อผู้ชายไปเป็นสามี นอกจากนี้ ผีนางไม้ ผีนางตะเคียน และผีพรายผีผู้หญิงก็ใช้กลวิธีดังกล่าวด้วย จากตัวอย่างทำให้เห็นว่าการที่ภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง ดึงเอากระบวนการใช้ร่างกายของผู้หญิงมาเป็นเหยื่อล่อเหยื่อนั้น เป็นการเผยให้เห็นวิธีคิดเกี่ยวกับอำนาจแห่งการถูกจ้องมอง (จากการอนุญาตให้มอง) ของคนในสังคมไทยว่า (ผี) ผู้หญิงไทยไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาในฐานะผู้ถูกกระทำจากการจ้องมองเพียงอย่างเดียวมาอย่างยาวนาน แต่พวกเขามีความฉลาดในการใช้กระบวนการถูกจ้องมอง เพื่อสร้างอำนาจให้กับตัวของเธอเอง เพราะ (ผี) ผู้หญิงมีอำนาจในการต่อรองทางเพศกับผู้ชายผ่านเรือนร่าง และความปรารถนาต่อเรือนร่างผู้หญิงของเพศตรงข้าม ผีไทยจึงมิได้เป็นเพียงผีที่ออกอาละวาดอย่างบ้าคลั่งเพื่อตอบสนองความหิวโหย เพราะในโลกของผีไทย ผู้ที่ไม่ทำตามกฎเกณฑ์ทางสังคมจึงจะตกเป็นเหยื่อของผี

มนุษย์เองก็ใช้กลวิธีในการ “หลอก” เช่นกัน นอกจากการประกอบสร้างให้ผีหลอกคนได้แล้วนั้น ในขณะเดียวกันมนุษย์ก็สามารถ “หลอก” ได้ทั้ง 2 ลักษณะเช่นเดียวกับผี คือ มนุษย์สามารถทำหน้าตาให้น่ากลัวได้ด้วยการใช้เครื่องแต่งกายหรือการแต่งหน้าให้น่ากลัว ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือ ผีตลกใจกลัวหน้ามนุษย์ที่หน้าตาเหมือนผีเอง (เอ็ดดี้ผีน่ารัก) ในภาพยนตร์เรื่อง บ้านผีปอบ Reformation (2554) และคนสวมเสื้อผ้า สวมหน้ากากผีปลอมเป็นผีเพื่อให้อีกคนตกใจกลัว ในภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง การ “หลอก” อีกลักษณะ คือ คนหลอกลวง ภาพยนตร์แสดงให้เห็น

ว่ามนุษย์เองก็สามารถหลอกลวงผีได้ ยกตัวอย่าง ภาพยนตร์เรื่อง บ้านผีปอบ Reformation ฉากหนึ่ง ที่คนปลอมเป็นหุ่นเพื่อหลอกให้ผีคิดว่าตนเองคือหุ่นจริงๆ และ ผีก็หลงเชื่อ ในภาพยนตร์เรื่อง บ้านผีเปิบ (2551) คนสามารถแก้มตายหลอกลวงผีได้ แต่ผีกลับรู้ทัน แล้วเลือกที่จะไม่กินเพราะเห็นว่าคนผู้นั้นโง่ จึงไปตามหาคนฉลาด กินดีกว่า เป็นต้น

เอ็ดดี้ผีนาร์ก ในภาพยนตร์เรื่อง บ้านผีปอบ Reformation (2554) เป็นภาพแสดงให้เห็นสังคมอุดมความงามว่า ผี กลายเป็นอุปลักษณ์ของความไม่งาม รูปร่างหน้าตาของเอ็ดดี้ผีนาร์กถูกทำให้กลายเป็นผีซึ่งตรงข้ามกับความงามในอุดมคติ การที่ผีปอบตกใจกลัวรูปร่างหน้าตาของเอ็ดดี้ผีนาร์ก เป็นภาพสะท้อนทางสังคมของความไม่งามว่า เป็นสิ่งน่าเกลียดน่ากลัว เป็นอันตราย เชื้อโรค จึงต้องวิ่งหนี แล้วหันกลับไปเชิดชูมายาคติความงามที่หมายถึงความปลอดภัย ความสะอาดและเป็นสิ่งที่น่าเข้าใกล้ แต่ในความเป็นจริงแล้วความไม่งามดังกล่าว อาจเป็นอันตรายน้อยกว่าสิ่งอันสวยงาม ยกตัวอย่าง ปอบสาวสวย ใน ปอบ หวิด สยอง

นอกจากมนุษย์หลอกลวงผีในโลกของภาพยนตร์แล้ว ในโลกนอกจอ มนุษย์ก็หลอกลวง เช่นเดียวกัน เสถียรโกเศศ (2515, น. 405-409) กล่าวถึงการแค้นผีไว้ว่า “เมื่อคนมีความเดือดร้อนก็ขอและบนบานเพื่อเป็นการต่อรองกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าถ้าใครช่วยได้จะเสียเงินเสียทองสักเท่าไรไม่ว่า แต่เมื่อพ้นจากความเดือดร้อนหรือได้รับในสิ่งที่ขอเรียบร้อยแล้วก็เกิดความรู้สึกเสียตาย (เงินทอง) อย่างที่เคยลั่นปากเอาไว้ หรือไม่มีพอจะให้อย่างไร เพราะกลัวว่าถ้าหากถวายน้อยสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะไม่ยอมช่วย” หรือ “เมื่อเจ็บไข้ได้ทุกข์เห็นหมอเป็นเทวดา ครั้นเมื่อรักษาหายป่วยแล้ว ก็เห็นหมอเป็นตัวละครไป เรื่องบนบานศาลกล่าวก็เป็นทำนองเดียวกัน” (เสถียรโกเศศ, 2515, น. 406) เนื่องจากเสถียรโกเศศเดินทางไปเห็นตามศาลที่สุโขทัย พบว่า มีลูกผลไม้มีทองคำเปลวปิดรอบ เกิดความสงสัยจึงถามและได้รู้ว่า นั่นเป็นผลไม้ที่ชาวบ้านนำมาถวายแค้น ครั้นเมื่อตอนบนกับบว่าถ้าได้ดังขอจะให้ทองเท่าลูกมะพร้าวหรือเท่าผลไม้ต่างๆ แต่พอได้จริงๆ กลับเล่นแฉไม่ยอมให้ตามที่ขอ นำเอาทองคำเปลวมาติดผลไม้เพื่อหลอกลวงอีกทีหนึ่งว่าผลไม้ที่นำมาให้เป็นผลไม้ทองคำตามที่ได้นบนบานเอาไว้ จึงนำบททวนความน่ากลัวของการหลอกลวง แท้จริงแล้วผีหรือมนุษย์ที่น่ากลัวกว่ากัน เพราะมนุษย์ไม่ได้หลอกลวงเพียงแต่ผีเท่านั้นแต่มนุษย์หลอกลวงมนุษย์ด้วย ดังที่ปรากฏตามข่าวแทบทุกวัน จนกลายเป็นความหลอกลวงมนุษย์ด้วยกันเองทางสังคม

ความ “หลอน” คือ อาการที่ภาพซึ่งน่ากลัวหรือน่าสะเทือนใจคงอยู่ในมโนภาพ เช่น ภาพที่ได้ถูกถูกรบกวนอย่างต่อเนื่องตามาหลอนอยู่ตลอดเวลา (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554) การปรากฏตัวเพื่อ “หลอก” ของผีปอบหวีดสยองเป็นอุปลักษณะ ความวิตกกังวลและหลอกหลอนทางสังคม ภายใต้มายาคติความงามและสังคมทุนนิยม ที่ทำให้คนฉกฉวยผลประโยชน์จากกันเองนั้น เพราะแท้จริงแล้วความงามที่ถูกทำให้ เชื่อว่าสะอาดปลอดภัยอาจเป็นสิ่งที่อันตรายมากที่สุด จนเราไม่สามารถไว้วางใจใครได้เลย กลับกลายเป็นอาการ “หลอน” ในชีวิตประจำวัน

อำนาจของความงามและเรือนร่างของผู้หญิง

ความงาม เป็นมายาคติที่ถูกประกอบสร้างขึ้นเพื่อครอบงำอุดมคติทางสังคม ในขณะที่เดียวกันความอัปยศก็เช่นกัน มายาคติ ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นเพื่อเชิดชูอุดมคติ ความงาม ตามที่ Naomi Wolf (1997) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความงามเป็นสิ่งประกอบสร้าง และผู้ที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ดังกล่าว คือผู้ที่ถูกรวบงำของระบบทุนนิยมและเพศชาย อย่างไรก็ตาม อุดมคติความงามไม่ได้กดขี่ผู้หญิงเสมอไป เพราะความงามเองสามารถ เสริมสร้างอำนาจในการต่อรองให้กับผู้หญิงและการก้าวเข้าหามายาคติแห่งความงาม ก็ตอบสนองความต้องการของผู้หญิงที่ซับซ้อน ภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง มีการประกอบสร้างผีปอบที่ใช้มายาคติความงามเข้ามาเสริมสร้างอัตลักษณ์ใหม่ ของผีปอบ การประกอบสร้างดังกล่าวเผยให้เห็นจุดแข็งของความงามว่า เป็นแหล่งที่มา แห่งอำนาจของผู้ครอบครองมายาคติความงาม ความงามจึงสามารถใช้เป็นเครื่องมือ ในการสร้างผลประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการในโลกทุนนิยมได้ นันทนา วงษ์ไทย (2556) ชี้ให้เห็นว่าท่ามกลางวัฒนธรรมบริโภคนิยมนี้ ความงามถูกให้ความหมาย และประกอบสร้างความหมายผ่านรูปร่างที่โฆษณาเสนอว่างามจากการบริโภคสินค้า ที่โฆษณานำเสนอ ได้แก่ ความผอม ผิวขาวใส เป็นต้น ดังนั้น ผู้หญิงจึงปรารถนาที่จะได้ มาซึ่งความงามและอำนาจที่มาพร้อมกับความงาม ปิยรัตน์ บัณฑิต (2545) อธิบายว่า ความอ้วนเป็นร่างกายอันไม่น่าพึงปรารถนา ผู้ที่ต้องการลดความอ้วน คือ ผู้ที่ปรารถนา การมีภาพลักษณ์ร่างกายที่สวยงาม แสดงให้เห็นว่ารูปร่างอ้วนจึงกลายเป็นความอัปยศ ที่ไม่มีใครต้องการ ในขณะที่ลักษณะตรงกันข้าม ความผอม จึงกลายเป็นค่านิยมของ ความสวย และจะนำไปสู่โอกาสต่างๆ ในชีวิต

มายาคติความงามนั้น ถูกผูกโยงเข้ากับความสำเร็จกับความล้มเหลวอันขึ้นอยู่กับ ภาพลักษณ์อย่างยาวนานในสังคมไทย จนกลายเป็นวิถีคิดทางประวัติศาสตร์ ว่าด้วยความงามและความอัปยศมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งความงามนั้นหมายถึงตัวเอง

ชัยชนะ การเป็นที่ยอมรับ (อรจิรา อัจฉริยไพบูลย์, 2557) ส่วนความอับลัษณ์กับกลายเป็นตัวร้าย (หรือตัวรอง) ผู้แพ้ และการไม่เป็นที่ยอมรับ ยกตัวอย่าง พระรามกับทศกัณฐ์ อิเหนากับจรรกา เป็นต้น เช่นเดียวกันนี้ ผี (นางตานี) ตามตำนานความเชื่อ จะไม่สามารถประสบความสำเร็จในการหลอกล่อผู้ชายมาเป็นเหยื่อได้เลยหากเธอไม่ใช่เรือนร่างอันงดงามมาเป็นเครื่องมือ วิธีคิดดังกล่าวถูกเน้นย้ำและผลิตซ้ำมาอย่างต่อเนื่องผ่านการรับรู้ ทั้งจากเรื่องเล่า นิทาน วรรณกรรม สื่อละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ จวบจนปัจจุบันจนกลายเป็นรากฐานทางความคิดเกี่ยวกับความงามและความอับลัษณ์ของคนในสังคมไทย จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันที่ผู้คนขนขวายหาความสำเร็จในชีวิตผ่านความงาม การศัลยกรรมจึงแพร่หลายและได้รับความนิยมอย่างมาก ส่วนในแง่ของอำนาจนั้น ความงาม คือ แหล่งที่มาของอำนาจ ในขณะที่ความอับลัษณ์ต้องถูกปฏิเสธ ผิดหวัง ยกตัวอย่าง ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ นางพันธุรัตในพระอภัยมณี และจรรกาในอิเหนา ความอับลัษณ์ของจรรกาทำให้จรรกาต้องเป็นฝ่ายที่สูญเสียและถูกปฏิเสธอย่างรุนแรงทางภาษา เช่น “ในลักษณะนั้นว่าจรรกา รูปชั่วตัวช้าทั้งศักดิ์ศรี ทรลักษณ์พิกล อินทรีย์ ดูไหนไม่มีจำเริญใจ เกศานาสิกขงเนตร สมเพชพิปริตผิดวิสัย เสียงแหบ แสบสัน เป็นพินไป รูปร่างช่างกระไรเหมือนยักษ์มาร เมื่อยืมเหมือนหลอกหยอกเหมือน ชูไม่ควรคู่เคียงพักตร์สมครสมาน ดังกาจากชาติข้าสาธารณ มาประมาณหมายหงส์พงศ์ พระยา แม่นแผ่นดินสิ้นชายที่พึงเชย อย่ามีคู่เลยจะดีกว่า พี่พลอยร้อนใจแทนทุกเวลา หรือวาสนาน้องจะต้องกัน” (สุนทรภู่, 2544, น.412-413) นั่นเท่ากับว่า ความอับลัษณ์ เป็นสิ่งที่ถูกปฏิเสธผ่านวรรณคดีมายาวนาน อย่างน้อยก็ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์แล้ว ในขณะที่การพรรณนาถึงบุษบานั้น เธอถูกให้ภาพว่าเป็นผู้มีความงามเป็นเลิศ หรืองามดั่งหงส์ ซึ่งไม่ควรคู่กับรูปร่างอันอับลัษณ์ของจรรกา ดังนั้น ความงามและความอับลัษณ์ในโลกของอิเหนานั้น สร้างให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ และในท้ายที่สุดความอับลัษณ์ก็จะต้องพ่ายแพ้ไป แม้ตามข้อตกลงแล้วจรรกาจะมีสิทธิ์ในตัวบุษบาก่อนเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากเป็นผู้มาสู่ขอนางบุษบาเป็นคนแรก เมื่อนำวิธีคิดของอุดมคติความสำเร็จกับความงามและความอับลัษณ์จากตัวอย่าง วรรณกรรมนี้มาอธิบายความเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ใหม่ของผีในภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง จะพบว่า หากผียังคงดำรงภาพลักษณ์แบบเดิมๆ อันประกอบด้วย ความน่าเกลียดน่ากลัวต่างๆ ผีก็จะไม่สามารถหลอกล่อเหยื่อมากินอย่างง่ายดายได้ เฉกเช่นผีปอบหวิดสยอง รังแต่จะทำให้ผู้คนที่พบเห็นตื่นตกใจกลัววิ่งหนีไปเสีย ยกตัวอย่างคำกล่าววิจารณ์เกี่ยวกับความงามของ ทอม ในฉากงานของมหาวิทยาลัย

ว่า “ถ้าคนขายบัตร [หมายถึงฟ้า] สวຍเท่ากับคนโน้น [หมายถึงผู้หญิงอีกคน] บัตรคงขายหมดไปนานแล้วละนะ” และฉากต่อมาเมื่อ เกิร์ล เดินมาบนพรมแดง ความสวยของเธอสะกดทุกสายตาให้จับจ้อง ขนาดทอมยังอ้าปากค้างจนน้ำลายไหล เป็นต้น ในทิศทางเดียวกันนี้ ชูติมา ประกาศวุฒิสาร (2559, น.264-272) ได้อธิบาย ความสำเร็จประโยชน์ของร่างกายอันชราของ ลตามณี ในวรรณกรรมเรื่อง เหี่ยวมาร ว่าเต็มไปด้วยโรคภัย จึงเป็นเหตุให้ลตามณี ต้องขโมยเอาร่างกายของหญิงสาวคนอื่น มาเป็นของตน เพราะร่างกายที่อ่อนเยาว์ย่อมมีประโยชน์กว่าร่างกายของคนชรา

นอกจากนี้ ภาพยนตร์เรื่อง ตำนานกระสือ (2545) ยังสะท้อนให้เห็นว่า ความไม่สวยเท่ากับผีผ่านตัวละครยาจันทร์ ภาพยนตร์ให้ภาพว่าเธอเป็นหญิงชรา ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นทั้งผีกระสือและผีกระสือ ในขณะที่ตัวละครผีจริงๆ ชื่อ ดาว เธอเป็นหญิงสาวหน้าตาสวยงาม กลับไม่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีกระสือ เช่นเดียวกับภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง ตัวละคร เกิร์ล ผู้ที่ถูกผีปอบเข้าสิง แต่เธอกลับได้รับการปกป้อง จากการกล่าวหาว่าเป็นผีปอบจากผู้ชายหลายคนที่ลุ่มหลงในมายาคติความงามของเธอ

ดังนั้น ภาพลักษณ์ของผีปอบในภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง ที่ถูกแต่งเติมขึ้น โดยการเลือกสิ่งร่างเฉพาะผู้หญิงตามมายาคติความงามนี้ เกิดจากการที่ผีปอบ เล็งเห็นถึงความสำคัญของความงาม และใช้ความงามเป็นเครื่องมือในการหลอกล่อเหยื่อ ซึ่งเป็นผู้ชายมากินตับ นอกจากการเลือกสิ่งร่างผู้หญิงสาวสวยแล้ว ผีปอบยังสามารถ แอบแฝง และปลอมแปลงตัวอยู่ในหลากหลายพื้นที่ ผีปอบหวิดสยองจึงไม่ใช่ผีปอบ แห่งชนบทเท่านั้น แต่เธอสามารถก้าวข้ามเส้นแบ่งพรมแดนของพื้นที่ได้ด้วย อัตลักษณ์ ของผีปอบดังกล่าวเน้นเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลง ไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ โดยแต่เดิมผีปอบมักปรากฏตัวตามชนบท แต่ผีปอบหวิดสยอง เป็นผีปอบที่เดินทางเข้ามาทำหายอำนาจในเมือง มีหน้าซำยังเป็นเมืองที่มีความทันสมัย ด้วย ดังนั้น อัตลักษณ์ของผีปอบหวิดสยองที่ถูกประกอบสร้างขึ้นใหม่นี้ จึงเพื่อ ปรับตัวอย่างชาญฉลาดให้สามารถอาศัยอยู่ในเมืองได้ ดังนั้น วิธีการจับผีปอบก็ต้องมี การปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผีปอบที่เปลี่ยนไป เช่น การใช้ปืนไฟฟ้า ลงอาคม การใช้กล้องวิดีโอเพื่อให้เห็นภาพผีที่สิงอยู่ในร่างคน เป็นต้น

Male Fear ทฤษฎีว่าด้วยความหวาดกลัวต่อเรือนร่าง (ผี) ผู้หญิง

การใช้ผู้หญิงเป็นเหยื่อเพื่อลวงผู้ชายมานั้น ส่วนหนึ่งเป็นภาพสะท้อนแนวคิด เรื่อง ความหวาดกลัวต่ออำนาจของสตรี เรือนร่างสตรี และความสามารถทางร่างกาย ของสตรี ซึ่งเชื่อว่าอำนาจของสตรีสามารถทำลายล้างอำนาจบุรุษได้ ยกตัวอย่าง

การทำให้คาถาอาคมของผู้ชายเสื่อมด้วยเลือดประจำเดือน และกรณีผีแม่มายาละวาดจากปรากฏการโหลตายของผู้ชายในภาคอีสาน ที่เชื่อว่าผีแม่มายาจะมาเอาผู้ชายไปเป็นผัว (Mary Mills, 1995) แม้ว่า คำจร หลุยยะพงศ์ (2556, น.72) อธิบายลักษณะมุมมองโดยทั่วไปของภาพยนตร์ผีผู้หญิงว่า “หนังผีแสดงภาพของผีผู้หญิงตามทัศนะของคนทั่วไปซึ่งมองว่าผู้หญิง คือ เพศที่ต่ำกว่า ผีผู้หญิงจึงสะท้อนแรงปรารถนาของผู้ชาย เช่น จะต้องอยู่ในชุดนอน การโง่เขลา และผีบ้าเช็กส์” ในทางกลับกัน ภาพของผีผู้หญิงดังกล่าวไม่เพียงแต่เสนอภาพของผู้หญิงออกมาในด้านลบเท่านั้น แต่การผลิตภาพนั้นซ้ำๆ กลับเป็นสิ่งที่เปิดเผยให้เห็นว่าผู้ชายนั้นมีความหวาดกลัวต่ออำนาจของผู้หญิงโดยเฉพาะเรื่องเพศ ผู้ชายจึงพยายามควบคุมวิถีทางเพศของผู้หญิง Laura Linneman (2010) ได้ศึกษาความหวาดกลัวของผู้ชายต่อเพศหญิงในภาพยนตร์เรื่อง Vagina Dentata (2007) ว่า “ความหวาดกลัวต่อเพศสตรีโดยเฉพาะต่ออวัยวะเพศหญิงนั้น เป็นความกลัวอันแพร่หลายที่มีมานานหลายศตวรรษจวบจนปัจจุบัน” ในทิศทางเดียวกัน Linda Williams (2002, p. 65) กล่าวว่า “สัตว์ประหลาด (หรือผี) ในภาพยนตร์สยองขวัญ เป็นสิ่งที่ถูกทำให้น่ากลัวโดยพื้นฐานทางธรรมชาติของผู้ชาย” นอกจากอำนาจของสตรีเพศแล้ว คำจร หลุยยะพงศ์ (2556, น. 68) ยังอธิบายให้เห็นถึงความหวาดกลัวต่อผีว่า “ผีในหนังผี แสดงให้เห็นถึงการแสดงอำนาจแห่งผีที่มีต่อคนดู เพราะยามที่แสงไฟในโรงหนังดับลง คนดู (รู้อยู่แก่ใจว่ามีผีปรากฏ) ต่างพาปริวิตกหวาดกลัว หวาดร้อ และนำพาผีให้แสดงอิทธิฤทธิ์และอำนาจได้อย่างเต็มที่”

ความหวาดกลัวต่ออำนาจของเพศหญิงและผี (หรือสัตว์ประหลาด) ดังกล่าวเป็นผลมาจากความหวงแหนใน “เจ้าโลก” ของตนเอง “ภาพยนตร์เรื่อง Vagina Dentata เสนอให้เห็นอวัยวะเพศของผู้หญิงเขมือบลิ้งของผู้ชายว่าเป็นสิ่งแสดงให้เห็นความหวาดกลัวในการถูกตัดลิ้ง” (Laura Linneman, 2010) เพราะเมื่อผู้ชายถูกตัดตอนอวัยวะเพศซึ่งตนถือว่าอำนาจในการทำร้ายทิ่มแทงอวัยวะเพศหญิง ผู้ชายก็จะรู้สึกด้อยอำนาจไปด้วยเช่นกัน ดังนั้น การจ้องมองหรือการดูภาพยนตร์ผีของผู้หญิง จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่การเสพภาพผู้หญิงในฐานะวัตถุที่ถูกจ้องมองหรือวัตถุทางเพศของเพศชายเท่านั้น แต่เป็นการจ้องมองการลงโทษความตึงหนาและความเอารัดเอาเปรียบของผู้ชายด้วยการเป็นเหยื่อของผู้หญิง Linda Williams (2002, p. 65) กล่าวถึงสายตาของผู้หญิงในการชมภาพยนตร์สยองขวัญในบทความ When the Woman Looks ว่า ภาพยนตร์สยองขวัญช่วงศตวรรษที่ 20 นั้น แสดงให้เห็นถึงความพยายามของผู้หญิงในการสื่อความจากการจ้องมองปีศาจ (หรือผี) อย่างน้อยที่สุด คือ ความเป็นไปได้

ในการทำหาย คุณคาม หรือข่มขู่ อำนาจและความแข็งแกร่งของผู้ชายจากเพศไร้พลังค์ (ปีศาจและผู้หญิง)

นอกจากภาพสะท้อนความหวาดกลัวดังกล่าวแล้ว ฝิبوبในภาพยนตร์อาจเป็น การวิพากษ์สังคมชายเป็นใหญ่ที่ผู้ชายเต็มไปด้วยทัศนคติการจะ กอบโกยความสุข จากการมีกิจกรรมทางเพศกับผู้หญิง ว่าแท้จริงแล้ว ผู้ชายเป็นสาเหตุที่ทำให้โรคติดต่อ ทางเพศแพร่กระจายไปสู่ผู้หญิง เนื่องจากฝิبوبถูกปลดปล่อยจากหม้อดินเผาจนเข้าไป สิ่งอยู่ในร่างของผู้หญิงเป็นเพราะกลุ่มผู้ชายที่แอบดูผู้หญิงอาบน้ำอย่างเห็นกระหาย ดังนั้น ฝิبوبจึงเป็นเสมือนโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ทวนกลับมาเอาคืนผู้ชาย ซึ่ง กำร หลุยยะพงค์ (2556) ได้ศึกษาฝิبوبในภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง และกล่าวว่า ฝิبوبถูกทำให้เป็น “ปีศาจเอดส์”

นอกจากการที่ภาพยนตร์เลือกประกอบสร้างให้ฝิبوبเป็นผีผู้หญิงแล้ว ฝิبوب หวิด สยองยังเป็นภาพแทนของโรคเอดส์ โดยให้ภาพฝิبوبในเรื่องว่าเป็นผีที่ฆ่า ชีวิตของผู้ชายเท่านั้น เป็นการเผยให้เห็นความหวาดกลัว หรือความตระหนกอันเกิดจาก ความคิดของผู้ชายในฐานะ “ผู้บริโภคร” ผู้หญิงว่า ผู้หญิงที่ดูเหมือนปกติธรรมดา แท้จริงแล้ว เธอเป็นคนหรือเป็นผีกันแน่ เพราะสิ่งที่ผู้ชายในฐานะผู้กระทำและแสวงหา การร่วมเพศกลัว คือ โรคเอดส์ที่ซ่อนเร้นอยู่ในร่างกายอันงดงามของผู้หญิง

อำนาจแห่งการถูกจ้องมอง (จากการอนุญาตให้มอง)

การที่ภาพยนตร์ประกอบสร้างให้เห็นว่า ฝิผู้หญิงมีอำนาจเป็นที่น่าสนใจกลัว ของมนุษย์ธรรมดาทั่วไปนั้น เผยให้เห็นความคิดของคนในสังคมไทยว่า มีความเกรงกลัว ต่ออำนาจของผีและผู้หญิง กระบวนการดังกล่าวประกอบสร้างผ่านการ “หลอก” ของฝิในภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง กล่าวคือ ฝิبوبหวิดสยองเกิดจากความงใจ ในการเลือกประกอบสร้างฝิبوب โดยการนำเอาลักษณะการเป็นผีสิงและพฤติกรรมที่ ชอบกินเครื่องในมาใช้ แล้วนำมาสร้างใหม่ให้กลายเป็นฝิبوبในแบบฉบับของ ปอบ หวิด สยอง นั่นคือ การสิงร่างผู้หญิง ซึ่งผู้หญิงที่ฝิبوبเลือกสิงต้องเป็นฝิبوبสาว มีเรือนร่างที่ยั่วยวนผู้ชายได้ ชอบกินดิบ และจะกินแต่ตับของผู้ชาย ภาพที่ภาพยนตร์ สื่อให้เห็น คือ ฝิبوبมีความฉลาดรู้จักวิธีการดึงเอาข้อได้เปรียบของผู้หญิงมาใช้ ในการหาผลประโยชน์

วิธีการดึงเอาข้อได้เปรียบของผู้หญิงมาใช้ในการแสวงหาผลประโยชน์ของผี คือ การเลือกดึงเอามายาคติความงามมาใช้เป็นอำนาจแห่งการถูกจ้องมอง (จากการ อนุญาตให้มอง) โดยการเลือกสรรเรือนร่างตามมายาคติความงามมาให้ผู้พิปรารถนา

จ้องมองจนเกิดความรู้สึกกลุ่มหลงตายใจ และเชื่อว่าการจ้องมองคือ การกุมอำนาจ แต่แท้จริงแล้วการจ้องมองเรือนร่างของ (ผี) ผู้หญิงเกิดจากความสนใจของผู้ถูกจ้องมอง กล่าวคือ ผีเป็นผู้อนุญาตให้มอง ผู้จ้องมองจะรู้ตัวว่าตนเองถูก “หลอก” โดยผู้อนุญาตให้จ้องมองเพราะคิดว่าตนเองมีอำนาจ ในขณะที่ผู้ถูกจ้องมอง คือ ผู้ที่ควบคุมความปรารถนาจากผู้จ้องมอง ท้ายที่สุดผู้จ้องมองจะตกเป็นเหยื่อของผู้ที่ถูกจ้องมอง

ยกตัวอย่าง ผู้ชายส่วนใหญ่ที่ตกอยู่ในมายาคติความงามในภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง มักจะจ้องมองเรือนร่างของผู้หญิงสวดยด้วยความปรารถนา แต่ท้ายที่สุดผู้ชายที่จ้องมองเรือนร่างของผู้หญิงดังกล่าว จะถูกควบคุมโดยผู้หญิงและกลายเป็นเหยื่อของผีปอบหวิดสยองในที่สุด วิธีการดังกล่าวยังปรากฏในภาพยนตร์อีกหลายๆ เรื่อง เช่น พรหมจรรย์ (2558) น้ำมันพราย 3D (2557) และนางไม้ (2552) เป็นต้น หรือแม้แต่ตามตำนานเรื่องเล่าของผีตระกูลผีนางไม้ เช่น ผีนางตานี เป็นต้น ผีเหล่านี้มักจะใช้เรือนร่างอันงดงามของตนเองเป็นเหยื่อล่อผู้ชายให้ตกเป็นเหยื่อความปรารถนา

แม้ผู้หญิงจะเป็นเหยื่อของผู้ชายในการตอบสนองความต้องการทางเพศ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2545, น. 12-13) ได้กล่าวถึง การประเวณีและอำนาจของผู้หญิงกับผู้ชายว่า ผู้หญิงมีอำนาจต่อรองกับผู้ชายก่อนการเสียตัว เพราะเมื่อผู้หญิงเสียตัวให้กับผู้ชายแล้ว ผู้ชายจะมีอำนาจเหนือผู้หญิงทันที ในขณะที่เดียวกันผู้หญิงก็สามารถมีอำนาจเหนือผู้ชายได้ก่อนการเสียตัว กระบวนการดังกล่าวเป็นกลไกในการปกป้องผู้หญิงและเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายมีอำนาจในการเลือกผู้ชายในการเป็นสามีได้ ก่อนที่ผู้ชายคนนั้นจะมีอำนาจเหนือตนเอง ภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง ได้ดึงเอาอำนาจของผู้หญิงดังกล่าวมาใช้ในการสร้างอำนาจให้กับผีผู้หญิง การประกอบสร้างดังกล่าวเผยให้เห็นถึงความฉลาดของผีในการจงใจสวมบทบาทเป็นเหยื่อของผู้ชาย เพราะเห็นถึงข้อได้เปรียบของตนเองจากความที่นกระหายทางเพศของผู้ชาย โดยมายาคติความงาม (ที่ถูกกำหนดโดยสังคม) ที่ผู้ชายโยกใช้ในการหลอกล่อผู้ชายให้มาเป็น “เหยื่อ” เสียเอง ทั้งนี้ “แม้ว่าผู้หญิงจะรู้ว่าความงามที่ประกอบสร้างจากความขาว เป็นมายาคติที่ถูกสร้างขึ้นจากวาทกรรมเพื่อใช้เป็นสิ่งควบคุมผู้หญิง แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ผู้หญิงส่วนใหญ่ในยุคปัจจุบันยังคงให้คุณค่าและความสำคัญกับความงามนี้” วิสิฐ ทัศนาคำส่วน และคณะ (2557, น. 76) เพราะยอมรับว่า “ความงามช่วยสร้างโอกาสหรือเป็นสิ่งเบิกทางให้ผู้หญิง” (วิสิฐ ทัศนาคำส่วน และคณะ, 2557, น. 77) จึงใช้ความงามนี้เป็นใบเบิกทางเพื่อฉกฉวยโอกาสให้กับตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ที่นำมาศึกษา พบว่า ผู้หญิงไทยที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทยและสังคมไทย มีวิธีการแสวงหาความต้องการโดยการใช้อารมณ์ของผู้หญิงมาเป็นเหยื่อล่อ โดยผู้ที่ถูกล่อลวงมักเป็นผู้ชายเพราะตกอยู่ภายใต้ความปรารถนาและมายาคติความงาม ดังนั้น ผู้หญิงที่ถูกทำให้เชื่อว่าเป็นเหยื่อนั้น แท้จริงแล้วเธอใช้วาทกรรมความงามในการต่อรองกับการถูกลดคุณค่าทางเพศ และดึงอำนาจแห่งการถูกจ้องมอง (จากการอนุญาตให้มอง) มาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลกำไรภายใต้สังคมโลกทุนนิยม

ภาพยนตร์เรื่อง ปอบ หวิด สยอง ผู้สร้างได้สอดแทรกบริบททางสังคมอันเป็นภาพสะท้อนปัญหาทางสังคมไว้มากมายโดยเฉพาะเรื่องเพศที่ผู้หญิงเข้ากับความน่าหวาดกลัวของบางสิ่งที่ไร้ตัวตน แต่ถูกฉาบไว้ด้วยมายาคติความงาม ซึ่งเป็นเรื่องยากที่เราจะรู้ได้ว่าสิ่งที่เห็นอยู่ตรงหน้าแท้จริงแล้วเป็นอย่างไร เรียกได้ว่าเป็นการหลอกเพื่อทำให้รู้สึก “หลอน” กับความเป็นจริงในสังคม เพราะเต็มไปด้วยมายาคติ นักต้มตุ๋น และการบริโภคนิยมอย่างบ้าคลั่ง ซึ่งถูกสะท้อนผ่านบทบาทของผีในภาพยนตร์ ดังนั้น เสียงหวีดร้องของ ผีปอบ จึงเป็นเหมือนเสียงเตือนภัยถึงความน่าหวาดกลัวของบางสิ่งบางอย่างที่มีลักษณะดังเช่นผีร้าย

ผีปอบหวีดสยอง เป็นจุดเผยให้เห็นการโต้กลับของผู้หญิงที่ถูกกดทับด้วยมายาคติความงามและความน่ากลัวของอำนาจผู้หญิงภายใต้มายาคติความงาม การที่ผีปอบเลือกสิ่งผู้หญิงสาวสวยตามมายาคติความงาม มาใช้เป็นเครื่องมือในการหลอกล่อเหยื่อนั้น เป็นการวิพากษ์วิจารณ์เสียดสีสังคมภายใต้มายาคติความงามที่ยกย่องความงามว่า คือลักษณะอันน่าพึงปรารถนา และให้ความรู้สึกปลอดภัย

ผีปอบสาวถูกสร้างให้เป็นภาพตัวแทนของสิ่งอันน่ากลัว ไร้ตัวตน แอบแฝงอยู่ในเรือนร่าง ประหนึ่งคำว่า “รู้หน้า ไม่รู้ใจ” ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว ท่ามกลางสังคมทุนนิยมบริโภคนิยมที่เห็นผู้หญิงเป็นสินค้า และความต้องการขายอย่างไม่ลืมหูลืมตา แท้จริงแล้วสิ่งที่น่ากลัวที่สุดเป็นผีจริงๆ หรือไม่ ดังนั้น มนุษย์ควรจะกลัวผี หรือผีควรจะกลัวมนุษย์ หรือท้ายที่สุดแล้ว มนุษย์ควรจะหวาดระแวงกันเองมากกว่ามานั่งหวาดกลัวภัยอันเกิดจากผี

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลทิพย์ จิงเลิศศิริ. (2558). วาทกรรมความเป็นหญิงกับความงามในสังคมไทย. ศิลปนิพนธ์ศิลปบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กัจจกร หลุยยะพงศ์. (2556). ภาพยนตร์กับการประกอบสร้างสังคม ผู้คน ประวัติศาสตร์ และชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิวิติ วิไลลอย. (2559). การปรับเปลี่ยนความหมายผีในละครโทรทัศน์ไทย. 34(2), 47-70.
- ชุตินา ประภาสวุฒิสาร. (2559). ปีศาจทุนนิยมและ “การกินมนุษย์ด้วยกันเอง” ความรุนแรงเชิงเศรษฐกิจในสวดยากไร้ และเหยื่อมาร. ใน สุวรรณา สถาอานันท์ และสุรเดช โชติอุดมพันธ์ (บ.ก.), หนึ่งทศวรรษ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย แวนตา อารมณ์ สังคม ความจริง (น.241-284). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ชนกิต. (2547). เปิดกรุผีไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ปิรามิต.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2556). การวิเคราะห์วาทกรรมความงามในโฆษณาเครื่องสำอางเพื่อความงาม. วารสารมนุษยศาสตร์, 20(1), 77-107.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2541). ยุคสมัยไม่เชื่ออย่าลบหลู่. กรุงเทพฯ: แพรว.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2545). ว่าด้วยเพศ ความคิด ตัวตน และอคติทางเพศ ผู้หญิง เกย์ เพศศึกษา และกามารมณ์. กรุงเทพฯ: มติชน.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). ผ้าขาวม้า ผ้าขึ้น กางเกงใน และฯลฯ ว่าด้วยประเพณี ความเปลี่ยนแปลง และเรื่องสรรพสาระ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.
- เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว. (2560). แผนยัดล้านนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- ปิยรัตน์ ปันลี. (2545). กระบวนการลดความอ้วนของผู้หญิง วาทกรรม การสร้างอัตลักษณ์ในวัฒนธรรมบริโภค. วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลา คำจันทร์. (2544). เล่าเรื่องผีล้านนา. กรุงเทพฯ: มติชน.
- โรม บุนนาค. (2554). ผีแห่งแผ่นดินสยาม. กรุงเทพฯ: สยามบันเทิง.

วิสิฐ รัตติยา คิตคำส่วน และคณะ (2557). วาทกรรม ความขาว อัตลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวในวัฒนธรรมสมัยนิยม. วารสารบัณฑิตศึกษา, 11(55), 69-77.

สมบัติ พลายน้อย. (2552). ตำนานผีไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.

สุนทรภู่. (2544). พระอภัยมณี เล่ม 1. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.

เสฐียรโกเศศ. (2515). เมืองสวรรค์ และผีสาว เทวดา. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.

อรจิรา อัจฉริยไพบุลย์. (2557). พระอภัยมณี เล่ม 1 (บทแนะนำ/วิจารณ์หนังสือ). วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 11(3), 129-134.

ภาษาอังกฤษ

Beit-Hallahmi, Benjamin. (1985). **Dangers of the vagina**. British Journal of Medical Psychology, 58(4): 351-356.

Dane, Penelope. **Vagina dentate**. in The International Encyclopedia of Human Sexuality. Retrieved July 15, 2018, from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/9781118896877.wbiehs525>

Elwin, Verrier. (1943). **The Vagina dentate legend**. British Journal of Medical Psychology, 19(3-4): 439-453.

Linneman, Laura. (2010). **The Fear of Castration and Male Dread of Female Sexuality: The Theme of the ‘vagina dentate**. in C. Herr and A. DeLong (Ed.), Dracula in journal of Dracula studies, 12(1).

Mills, Mary Beth. (1995). **Attack of the Widow Ghosts: Gender, Death, and Modernity in Northeast Thailand**. in Aihwa Ong and Michael G. Peletz (Ed.), Bewitching Women, Pious Men: Gender and Body Politics in Southeast Asia (pp. 244-273). California: University of California Press.

William, Linda. (2002). **When the Women Looks**. in M. Jankovich (Ed.), Horror:The Film Reader (pp. 61-66). London: Routledge.

Wolf, Naomi. (1997). **The Beauty Myth**. Toronto: Vintage.